

Vztah ekonomické vyspělosti a svobody tisku k úrovni korupce ve světě (CPI)¹

1. Úvod

Korupce, tedy zneužívání svěřené moci k osobnímu prospěchu, představuje jeden z hlavních a nejnaléhavějších problémů dnešního světa. Často má mnohem širší dopad, než se může na první pohled zdát. Systematicky podkopává důvěru občanů ve státní instituce, prohlubuje sociální nerovnosti a brzdí ekonomický rozvoj. Když se však podíváme na mapu světa, zjistíme, že tento fenomén se nešíří rovnoměrně. Zatímco některé státy s korupcí svádí boj každý den, jinde se s ní téměř nesetkáme. Co tento propastný rozdíl způsobuje a jaké faktory ji dokáží efektivně potlačovat?

Dosavadní studie (Treisman, 2000; Brunetti a Weder, 2003) naznačují, že úroveň korupce není náhodná, ale úzce souvisí s celkovým stavem společnosti. Tato zpráva si proto klade za cíl prozkoumat roli dvou klíčových indikátorů, které by měly korupční chování přirozeně potlačovat: ekonomické vyspělosti (HDP) a svobody tisku (WPFI).

Nabízí se jasný předpoklad, že bohatší státy si mohou dovolit budovat silnější a transparentnější instituce. Samotné bohatství však pravděpodobně nestačí, pokud ve státě chybí nezávislá média. Ta by totiž měla v ideální situaci fungovat jako hlídač demokracie – odhalovat podvody, vyžadovat transparentní komunikaci ze strany veřejných činitelů a neustále informovat občany o dění ve státě. Korupce by díky nim měla být rozkrývána ještě předtím, než v systému zakoření.

Cílem této analýzy je prostřednictvím vícenásobné lineární regrese ověřit, zda tyto teoretické předpoklady ob stojí i po prozkoumání reálných, celosvětových dat. Budeme zjišťovat, do jaké míry dokáže kombinace národního bohatství a svobody tisku spolehlivě predikovat míru vnímání korupce v jednotlivých zemích.

2. Metodologie

Pro analýzu byla využita průřezová data z mezinárodní databáze *The Quality of Government Basic Dataset* (Dahlberg a kol., 2026). Z původního souboru byly vybrány tři klíčové proměnné:

- Závislá proměnná: **Index vnímání korupce** (CPI = Corruption Perceptions Index), kde vyšší hodnota (0–100) značí nižší vnímanou míru korupce. (100 = zcela bez korupce)
- Nezávislá proměnná 1: **Index svobody tisku** (WPFI = World Press Freedom Index), kde vyšší hodnota (0–100) značí vyšší svobodu tisku.
- Nezávislá proměnná 2: **HDP na obyvatele** (log GDP per capita)

Z datové matice byly odstraněny všechny státy, u kterých pro některou z proměnných chyběly hodnoty, čímž vznikl čistý datový soubor obsahující kompletní data pro 163 zemí. K otestování

¹ Data a další informace o této zprávě jsou dostupné na adrese <https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/stat4/zprava.php?id=718>

výzkumné otázky byl použit všeobecný lineární model (vícenásobná lineární regrese). Analýza proběhla v programu R Studio.

2.1. Předpoklady pro analýzu

Vzhledem k povaze ekonomických dat byl u proměnné HDP před výpočtem aplikován přirozený logaritmus. Tento krok byl nezbytný, protože ekonomický růst u již velmi vyspělých států nehraje tak zásadní roli jako u států rozvojových (= zákon klesajících výnosů). Logaritmem jsme tento vztah upravili tak, aby odpovídal požadavkům lineárního modelu. Před interpretací modelu byl také ověřen předpoklad absence multikolinearity (tedy zda se vybrané prediktory HDP a svoboda tisku navzájem příliš nepřekrývají a nezkrusují náš model) pomocí faktoru VIF. Pro obě proměnné nabyly VIF hodnoty 1,20, což naznačuje velmi nízkou míru multikolinearity ($VIF < 5$). Jako poslední krok proběhla kontrola takzvané normality reziduí. Z vizualizace pomocí Q-Q grafu (viz Příloha 1) můžeme vyčíst, že jakékoliv odchylky a nepřesnosti modelu jsou čistě náhodné a nevykazují žádné strukturální zkreslení.

3. Výsledky a interpretace

Výsledky vícenásobné lineární regrese potvrdily, že navržený model je jako celek vysoce statisticky významný ($p < 0,001$). Zvolená kombinace ekonomické vyspělosti a svobody tisku dokáže vysvětlit téměř 75 % ($R^2 = 0,747$) veškerých rozdílů v míře korupce mezi jednotlivými státy. Jde tedy o velmi silný model, který silně naznačuje, že přítomnost korupce není náhodná, ale je těmito dvěma faktory silně podmíněna (viz Tabulka 1).

Tabulka 1: *Výsledky regresní analýzy pro Index vnímání korupce (CPI)*

Prediktor	Odhad	SE	t	p
Průsečík (Intercept)	-53,48	4,58	-11,66	<0,001
Svoboda tisku (WPFI)	0,41	0,04	8,51	<0,001
HDP na obyvatele (log HDP)	8,32	0,55	14,87	<0,001

Pozn.: Model vysvětluje 74,7 % rozptylu ($R^2 = 0,747$)

Jak z hodnot v Tabulce 1 vyplývá, oba zkoumané faktory mají na potlačování korupce statisticky vysoce významný ($p < 0,001$) a pozitivní vliv, což je plně v souladu s našimi teoretickými předpoklady.

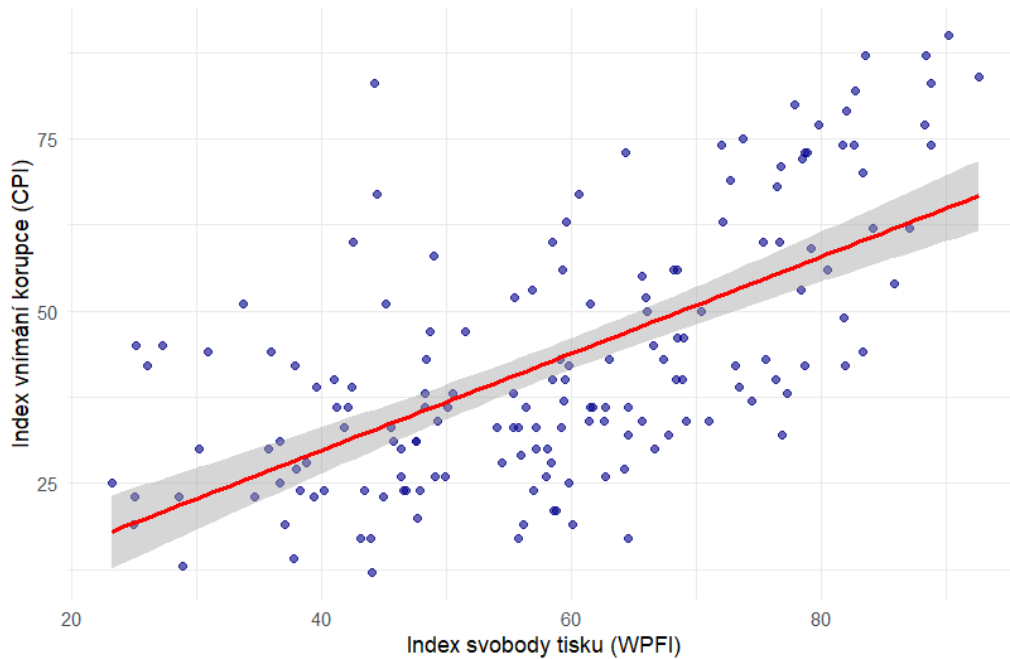
Index svobody tisku ukazuje, že pokud se ve státě zlepší svoboda tisku o 1 bod, zlepší se jeho index vnímání korupce v průměru o 0,41 bodu.

Ještě silnější efekt byl zaznamenán u bohatství státu, reprezentovaného logaritmem HDP na obyvatele. Vzhledem k použitému logaritmu to můžeme interpretovat tak, že pokud HDP na obyvatele vzroste o 1 %, skóre korupce se zlepší přibližně o 0,08 bodu. To se může na první pohled jevit jako málo, ale pro lepší pochopení to můžeme interpretovat v násobcích: pokud stát své HDP na obyvatele zdvojnásobí, jeho skóre korupce se zlepší v průměru o téměř 5,8

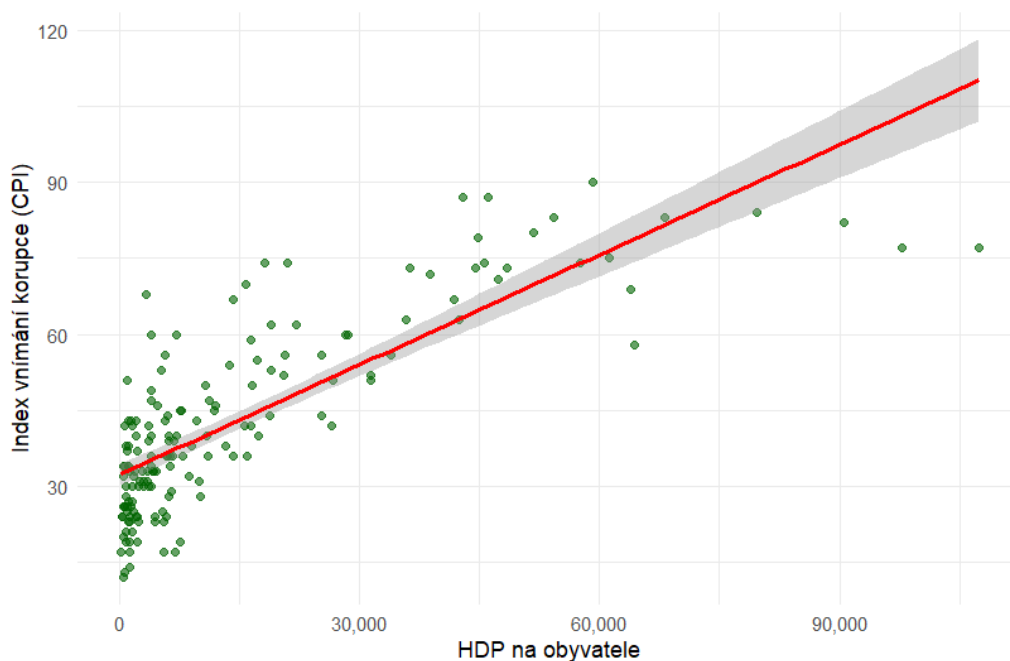
bodů. Pokud bychom srovnali například rozvojovou zemi s vyspělou, u které je HDP desetkrát vyšší, odpovídá to už rozdílu 19 bodů na škále CPI.

Pro lepší názornost jsou oba tyto vztahy vizualizovány pomocí bodových grafů s regresní přímkou (viz Obrázek 1 a Obrázek 2). Z obou grafů je patrný rostoucí trend – čím svobodnější je v zemi tisk a čím vyšší je její HDP na obyvatele, tím méně se v ní setkáme s korupcí (vyšší skóre CPI).

Obrázek 1: Vztah svobody tisku a vnímání korupce

Obrázek 2: Vztah HDP na obyvatele a vnímání korupce

4. Závěr

Cílem této zprávy bylo prozkoumat, do jaké míry dokáže ekonomická vyspělost a svoboda tisku vysvětlit rozdíly v úrovni korupce napříč státy světa. Výsledky analýzy teoretické předpoklady jednoznačně potvrdily. Ukázalo se, že národní bohatství ve spojení s nezávislými médii tvoří naprosto klíčový systémový základ. Společně totiž tyto dva indikátory dokážou spolehlivě vysvětlit téměř 75 % veškerých globálních rozdílů v míře korupce. Z dat tak jasně vyplývá, že cesta k transparentnímu státnímu aparátu vede především přes celkový socioekonomický a demokratický rozvoj.

Je však nutné poukázat i na určité limity této analýzy, které dávají možnost dalšímu zkoumání. Ačkoliv vícenásobná lineární regrese prokázala silný statistický vztah, nelze s jistotou určit směr kauzality. Vztah mezi zkoumanými proměnnými může být obousměrný. Je velmi pravděpodobné, že nižší míra korupce zpětně umožňuje ekonomický růst a vytváří bezpečnější prostředí pro práci novinářů. Do budoucna by mohlo být také zajímavé věnovat detailnější pozornost odlehlým hodnotám (tzv. outliers), které lze pozorovat na okrajích Q-Q grafu (viz Příloha 1) a prozkoumat specifické podmínky v těchto atypických státech.

Literatura

A free press is bad news for corruption, Brunetti, A., & Weder, B. (2003). *Journal of Public Economics*, 87(7-8), 1801-1824.

The causes of corruption: a cross-national study, Treisman, D. (2000). *Journal of Public Economics*, 76(3), 399-457.

The Quality of Government Basic Dataset (Version Jan26), Dahlberg a kol.,
<https://doi.org/10.18157/qogbasjan26>

Přílohy

Příloha 1: Kontrola normality reziduí (Q-Q graf)

